
Memorandum 2025-2030 van de Gemeentelijke Erfgoedcommissie Kortenberg

---

Inleiding

De Gemeentelijke Erfgoedcommissie Kortenberg (Geck!) heeft als adviesraad de opdracht o.a. het gemeentebestuur te adviseren over erfgoed gerelateerde zaken. In functie van de gemeenteraadsverkiezingen en het nieuwe gemeentebestuur voor de periode 2025-2030 heeft de Geck een memorandum opgemaakt op basis van een interne evaluatie van de werking tijdens de huidige bestuursperiode, De resultaten van de Grote Kortenberg Enquête 2023¹, de Omgevingsanalyse van Kortenberg 2024² en het Memorandum Onroerend Erfgoed 2024 van het Agentschap Onroerend Erfgoed³. Het is de hoop en wens van de erfgoedcommissie dat de verschillende politieke partijen en het nieuwe bestuur de aanbevelingen uit dit memorandum meenemen in hun beleidsvisie en bestuursprogramma.

1. Versterken wat goed loopt en veranderen wat beter moet

De gemeentelijke erfgoedcommissie werd opgericht in 2004. Doorheen de afgelopen 20 jaar heeft de werking van de erfgoedcommissie vorm gekregen en kunnen heel wat resultaten voorgelegd worden. De lokale erfgoedzorg kan dus op eenzelfde leest succesvol verder gezet worden. Maar er zijn ook punten die kunnen verbeterd worden.

A) Zaken die goed lopen en dus moeten behouden blijven:

- De ondersteuning van de lokale erfgoedactoren (in bijzonder het Erfgoedhuis Kortenberg) en evenementen van erfgoedbeleving (Erfgoeddag, Open Monumentendag, Vlaamse Archeologiedagen, ...) door het gemeentebestuur en de gemeentelijke diensten.
- De erfgoedcommissie als lokale adviesraad voor erfgoed, gebaseerd op de afsprakennota van 2019.
- De constructieve samenwerking tussen de erfgoedcommissie, de schepen van Ruimtelijke ordening en de gemeentelijke dienst Omgeving.
- Het Monumentenplan Kortenberg als instrument voor de evaluatie van vergunningsaanvragen m.b.t. bouwkundig en landschappelijk erfgoed.
- Initiatieven tot verankering van het erfgoedbeleid in lokale regelgeving (afronding RUP kernversterking).
- De verlening van preadviezen door de erfgoedcommissie aan eigenaars/gebruikers als voorbereiding op vergunningsaanvragen.

---

¹ <https://www.kortenberg.be/grote-kortenberg-enquete-2023-resultaten>

² <https://www.kortenberg.be/omgevingsanalyse-kortenberg>

³ <https://www.onroenderfgoed.be/publicaties/memorandum-onroerend-erfgoed#:~:text=Het%20Memorandum%20Onroerend%20Erfgoed%20bevat,sterk%2C%20begeesterend%20en%20cocreatief%20onroenderfgoedbeleid>

-
- De aansluiting van de gemeente Kortenberg bij de Intergemeentelijke Onroerend ErfgoedDienst (IOED) Winar, waarvan de samenwerking verder wordt afgestemd met de GeCK, de gemeentelijke diensten en het gemeentebestuur.

B) Volgende verbeterpunten dragen bij tot een sterkere lokale erfgoedwerking:

- De samenwerking tussen de verschillende lokale erfgoedactoren m.b.t. sector- en dienstoverschrijdende initiatieven.
- Het uitdragen van het erfgoed naar de inwoners van Kortenberg en de interne gemeentelijke diensten door o.a.
  - Informatieborden bij erfgoed (QR-code), gecombineerd met erfgoedwandelingen (incl. project waterlopen RLD, project inventarisatie houtig erfgoed RLD).
  - Infosessies over ons lokaal erfgoed voor de gemeentelijke diensten
- Het ondersteunen van eigenaars van erfgoed, o.a. door
  - Hen proactief te informeren over de erfgoedwaarde van hun eigendom
  - Het door de gemeente ter beschikking stellen van een groepsabonnement op Monumentenwacht
  - Het ter beschikking stellen van inlichtingsfiches over de architectuurstijlen van ons bouwkundig erfgoed aan eigenaars, architecten, aannemers, ...
- Het behoud en herstel van het gemeentelijk patrimonium met erfgoedwaarde
  - De ruïnes en het tuinpaviljoen in het park van de Abdij van Kortenberg
  - Het interieur van de kerk van Everberg + glasramen
  - Veldkapellen
  - ...
- Het in een vroeg stadium actief betrekken van de burgers en adviesraden bij het vorm geven van gemeentelijke ontwikkelingsinitiatieven.
- Het verder uitwerken van het erfgoedinstrumentarium
  - De uitbouw van de IOED als informatiecentrum waar de inwoners van Kortenberg terecht kunnen met vragen over Erfgoed (wet- en regelgeving, subsidiering, materiaal-technische vragen, ...).
  - Onderzoek naar de mogelijke toegevoegde waarde van het statuut “Erkende Onroerend Erfgoedgemeente” voor Kortenberg.
- De aandacht voor het cultureel erfgoed (naast het onroerend erfgoed), o.a. door
  - Onderzoeken van de mogelijke toegevoegde waarde van een erfgoedconvenant en oprichting van een erfgoedcel (roerend en immaterieel erfgoed) en eventueel invoeren ervan.
  - Versterken van de erfgoedcommissie met experts in cultureel erfgoed, cultuur, toerisme, ...
- De impact van tendensen als de verdichting van de bewoningskernen, verharding/ontharding, opsplitsing van gebouwen in meergezinswoningen, hernieuwbare energie en energieprestatienormen, ... op ons erfgoed.
- De impact van wijzigingen van wet- en regelgeving op erfgoed (cf. Vrijstellingsbesluit Omgeving)

---

2. Erfgoed biedt kansen

In de Omgevingsanalyse van Kortenberg 2024 worden de interne en externe uitdagingen benoemd die voor het nieuwe gemeentebestuur *een stevige en objectieve basis voor het stellen van prioriteiten en het strategisch meerjarenplan* vormen. Erfgoed is niet alleen een zorg, maar biedt ook kansen om de uitdagingen aan te pakken waarmee we in Kortenberg geconfronteerd worden. Dit wordt aangetoond aan de hand van de Omgevingsanalyse.

A) Erfgoed doet inwoners meer samen-leven

Uit de Omgevingsanalyse 2024 blijkt duidelijk dat het groeiend aantal inwoners en hun diverse achtergrond qua cultuur, taal, enz. een belangrijke uitdaging vormt voor de komende jaren. Momenteel staat een meerderheid van de inwoners neutraal tot positief tegenover de omgang met anderstalige inwoners en inwoners uit andere culturen. Maar een relevante minderheid staat hier negatief tegenover. Ook het ‘behoud van het eigen karakter’ wordt als aandachtspunt aangehaald in de Grote Kortenberg Enquête 2023.

Naast het behoud en herstel van ons erfgoed om het eigen karakter van Kortenberg te bewaren, kan erfgoed ook een actieve rol spelen in het onthaal van nieuwe inwoners en het samenleven in diversiteit, o.a. door

- Integreren van ons erfgoed in de introductiedagen voor nieuwe inwoners.
- Het faciliteren dat anderstaligen en inwoners van andere culturen deelnemen aan Erfgoed-gerelateerde activiteiten (Erfgoeddag, Open Monumentendag, Vlaamse Archeologiedagen, ...).
- Het creëren van ontmoetingsplekken voor het verbinden van generaties en culturen, bv. in het Erfgoedhuis, rustplaatsen rond de vele kapelletjes in Kortenberg, enz.
- In de taallessen Nederlands erfgoed-gerelateerde elementen integreren.
- Erfgoed-gerelateerde onderwerpen aanbieden aan de kleuter- en lagere scholen.
- Een vaste rubriek “erfgoed” in de gemeentelijke informatiekanaal (gemeentelijke infoblad, de e-nieuwsbrieven, de gemeentewebsite, sociale media, ...).
- Het oprichten en faciliteren van een netwerk van “buren van Klein Erfgoed” (kappelletjes, bunkers, solitaire bomen, kruisen, ...) die vrijwillig toezicht houden op dit erfgoed en instaan voor klein onderhoud ervan.
- Naar analogie met evenementen zoals de jaarlijkse Zwerfvuilactie, de organisatie van een dag “Grote Schoonmaak van het Klein Erfgoed”.

B) Erfgoed geeft ruimte aan kinderopvang, onderwijs, gezondheidszorg, seniorenwerking, ...

In de Omgevingsanalyse wordt de vraag gesteld of het aanbod voor Kinderopvang en Onderwijs de bevolkingsgroei zal kunnen volgen. M.b.t. seniorenzorg wordt gesteld dat het dienstencentrum buurtgericht zou moeten werken, waarbij nog niet is uitgemaakt welke vorm dit zou kunnen aannemen. Ook wordt het nakend tekort aan gezondheidszorgers aangekaart.

De nood aan een goede functionele invulling van gebouwen met erfgoedwaarde enerzijds en de behoefte aan ruimte om deze zorg-taken te kunnen huisvesten anderzijds kan een win-win situatie zijn. We denken hierbij aan onze parochiekerken, de pastorieën, de Rijkenberghoeve tegenover de Klimop, ...

Een afweging tussen erfgoedwaarden, functionele meerwaarde en duurzaamheid is telkens wel vereist, waarbij de draagkracht van het erfgoed niet overschreden wordt.

C) Erfgoed is een drijvende factor in de reanimatie van onze dorpskernen

De laatste 100 jaar werden heel wat diensten die vroeger in de dorpskern beschikbaar waren stelselmatig verplaatst buiten de dorpskern, vervangen door virtueel beschikbare diensten of eenvoudigweg verdwenen. Denken we maar aan onze begraafplaatsen, herdenkingsmonumenten, winkels, gemeentehuis, cafés, parochiale centra, enz. Daardoor dreigen onze historische dorpscentra te verworden tot nagenoeg pure wooncentra.

Onze dorpskernen zijn belangrijke centra van waardevol erfgoed dat maar behouden kan blijven wanneer dit ook een zinvol invulling krijgt. Deze ligt, naast wonen en werken, ook in andere sectoren als cultuur, vrijetijd, sport enz.

Enkele voorbeelden ter illustratie:

- De kern/kerk en het kasteel de Merode van Everberg als toegangspoort tot het nationaal park Brabantse Wouden
- De kern/kerk van Erps als centrum voor o.a. culturele evenementen en vrijetijd
- De kern/kerk van Kwerps in relatie tot De Groene Vallei
- De kern/kerk/kerkhof van Meerbeek als rust- en ontmoetingsplaats, in relatie tot De Rotte Gaten.

Los van de historische dorpskernen kunnen bepaalde gebieden met erfgoedwaarde opgewaardeerd worden als gebieden voor zachte recreatie. Ook is het hier belangrijk om aan te haken bij regionale initiatieven.

- De Molenbeekvallei met haar kastelen, molens, Stenen Goten, vijvers, enz. als gebied voor zachte recreatie (wandelen, erfgoed- & natuureducatie, ...) en toerisme (kort verblijf).
- De Runderenberg met het Duits luchtafweergeschut (FLAC) als rust- en informatieplaats langs de fietssnelweg F3 Leuven-Brussel (HST-route)

3. Randvoorwaarden

Om de opportuniteiten geboden door erfgoed een kans op slagen te geven, moeten volgende randvoorwaarden ingevuld zijn:

- Een duidelijk beleid rond samen-leven met inwoners die de Nederlandse taal (nog) niet machtig zijn en met inwoners met andere culturen.
- In de Omgevingsanalyse wordt gesteld: *“Kortenberg heeft een laag personeelsaantal in vergelijking met gemeenten met een gelijkaardig inwonersaantal en t.o.v. het Vlaams gemiddelde. Door de beperkte bezetting focust men zich vooral op het goed draaien van de eigen dienst. Op langere termijn houdt dit het risico van ‘verkokering’ van de diensten in. Er is bereidheid om over de diensten heen te werken en men doet inspanningen om dit ook daadwerkelijk te doen, maar door de werkdruk komt dit onder druk te staan.”* Voldoende gemeentelijk personeel lijkt ons dan ook een voorwaarde om sector- en dienst-overschrijdend te kunnen werken. Erfgoed is immers bij uitstek sector- en dienst-overschrijdend.

-
- Voor de dagdagelijkse werking maakt de erfgoedcommissie gebruik van een private dropbox van één van de commissieleden. Deze bevindt zich buiten de gemeentelijke ICT-infrastructuur. Deze situatie is onaanvaardbaar. De adviesraden moeten voor hun werking gebruik kunnen maken van de gemeentelijke ICT-infrastructuur.
  - De gemeente voorziet in de mogelijkheid om de werking van de adviesraden te subsidiëren. Het financiële en administratief beheer (bankrekening, subsidieaanvraag, verantwoording, ...) moet echter volledig door de adviesraad zelf opgenomen worden. Deze situatie is onaanvaardbaar. De adviesraden moeten in hun werking ondersteund worden door de gemeentelijke diensten, niet omgekeerd.
  - Een proactieve en prioritaire handhaving van Omgevingsovertredingen m.b.t. erfgoed in functie van rechtszekerheid en gelijkheid van behandeling van burgers.

De Gemeentelijke Erfgoedcommissie Kortenberg

10/07/2024